

ACADEMIA ROMÂNĂ
DISCURSURI DE RECEPȚIUNE
LXXIX

ELOGIUL
LUI
OCTAVIAN GOGA

ROSTIT LA 22 MAI 1941
ÎN ȘEDINȚĂ SOLEMNĂ

DE

NICHIFOR CRAINIC

CU RĂSPUNSUL D-LUI

LUCIAN BLAGA

MONITORUL OFICIAL ȘI IMPRIMERIILE STATULUI
IMPRIMERIA NAȚIONALĂ. BUCUREȘTI, 1941

DISCURSURI DE RECEPȚIUNE

1. A. PAPIU-ILARIAN, Viața, operele și ideile lui Gheorghe Șincai. — Răspuns de G. BARIȚIU. — 14 Septembrie 1869.
2. G. SION, Alexandru Donici, viața și operele sale. — Răspuns de V. A. URECHIA. — 6 Septembrie 1870.
3. P. POENARU, Gheorghe Lazăr și școala română. — Răspuns de G. SION. — 8 Septembrie 1871.
4. Dr. AN. FĂTU, Despre încercările făcute pentru dezvoltarea științelor naturale în România. — Răspuns de V. A. URECHIA. — 27 August 1872.
5. EM. BACALOGLO, Despre Calendar. — Răspuns de ION GHICA. — 20 Martie 1880.
6. ION GHICA, Ioan Câmpineanu. — Răspuns de B. P. HAȘDEU. — 28 Martie 1880.
7. Dr. P. VASICI, Despre vegetarieni. — Răspuns de Dr. I. FELIX. — 28 Martie 1880.
8. Dr. I. FELIX, Mișcarea populației României. — Răspuns de P. S. AURELIAN. — 4 Aprilie 1880.
9. N. TECLU, Relațiunile între Chimia organică și anorganică. — Răspuns de V. BABEȘ. — 9 Aprilie 1880.
10. Dr. D. BRÂNDZĂ, Vegetațiunea României și exploratorii ei. — Răspuns de GR. ȘTEFĂNESCU. — 11 Aprilie 1880.
11. S. FL. MARIAN, Cromatica poporului român. — Răspuns de B. P. HAȘDEU. — 12 Martie 1882.
12. AT. M. MARIENESCU, Viața și operele lui Petru Maior. — Răspuns de V. A. URECHIA. — 5 Aprilie 1883.
13. FL. PORCIUS, Flora din fostul district românesc al Năsăudului în Transilvania. — Răspuns de P. S. AURELIAN. — 19 Martie 1885.
14. GR. COBĂLCESCU, Despre originea și modul de zăcere al petrolului în general și particular în Carpați. — Răspuns de Dr. D. BRÂNDZĂ. — 20 Martie 1887.
15. IOS. VULCAN, Dimitrie Cichindeal, date nouă despre viața și activitatea lui. — Răspuns de V. A. URECHIA. — 29 Martie 1892.
16. I. KALINDERU, Episcopul Melchisedec. — Răspuns de D. A. STURDZA. — 18 Martie 1894.
17. D. C. OLLĂNESCU, Vasile Alecsandri. — Răspuns de I. C. NEGRUZZI. — 25 Martie 1894.
18. A. NAUM, Cuvânt de primire. — Răspuns de T. MAIORESCU. — 2 Aprilie 1894.
19. A. D. XENOPOL, Mihail Kogălniceanu. — Răspuns de D. A. STURDZA. — 17 Martie 1895.
20. Dr. V. BABEȘ, Despre transmiterea proprietăților imunizante prin sângele animalelor imunizate. — Răspuns de N. KRETZULESCU. — 24 Martie 1895.
21. EPISCOPUL N. POPEA, Arhiepiscopul și Mitropolitul Andreiu Baron de Șaguna. — Răspuns de D. A. STURDZA. — 13 Martie 1900.
22. C. ERBICEANU, Viața și activitatea literară a Protosinghelului Naum Râmnicăneanu. — Răspuns de D. A. STURDZA. — 17 Martie 1900.
23. IOAN PUȘCARIU, Ugrinus — 1291. — Răspuns de B. PETRICEICU-HAȘDEU. — 9 (22) Martie 1901.
24. Dr. CONSTANTIN I. ISTRATI, Activitatea științifică a lui Ion Ghica. — Răspuns de DIMITRIE A. STURDZA. — 5 (18) Aprilie 1902.
25. ȘTEFAN C. HEPITES, Mijloacele de investigațiune ale Meteorologiei. — Răspuns de Dr. I. FELIX. — 30 Martie 1903.
26. IOAN BIANU, Despre introducerea limbii românești în biserica Românilor. — Răspuns de DIMITRIE A. STURDZA. — 21 Martie (3 Aprilie) 1904.
27. IOAN BOGDAN, Istoriografia română și problemele ei actuale. — Răspuns de DIMITRIE A. STURDZA. — 8 Aprilie 1905.
28. Dr. G. MARINESCU, Progresele și tendințele medicinei moderne. — Răspuns de Prof. Dr. V. BABEȘ. — 10 Martie 1906.
29. DIMITRIE ONCIUL, Epocile istoriei române și împărțirea ei. — Răspuns de DIMITRIE A. STURDZA. — 22 Martie 1906.

ACADEMIA ROMÂNĂ
DISCURSURI DE RECEPȚIUNE
LXXIX

ELOGIUL
LUI
OCTAVIAN GOGA

ROSTIT LA 22 MAI 1941
ÎN ȘEDINȚĂ SOLEMNĂ

DE

NICHIFOR CRAINIC

CU RĂSPUNSUL D-LUI

LUCIAN BLAGA

MONITORUL OFICIAL ȘI IMPRIMERIILE STATULUI
IMPRIMERIA NAȚIONALĂ. BUCUREȘTI, 1941

ELOGIUL LUI OCTAVIAN GOGA

Domnule Președinte,

Domnilor Colegi,

Sentimentul care mă stăpânește în această clipă sărbătorească e recunoștința caldă față de Domniile-Voastre cari, alegându-mă membru al Academiei Române, mi-ați poleit numele cu suprema distincție la care poate să ajungă în țara noastră un mănuior de cuvinte. Fără doar și poate, omul care a izbutit să deslușească din tumultul pornirilor lăuntrice glasul tainic ce-i vorbește de propria vocație în viață, se lasă absorbit cu totul de puterea ei. E totuși omenesc lucru să te bucuri când truda ta găsește ecou în sufletele celorlalți. Dacă felul cum ne judecăm noi înșine e altceva decât felul cum ne judecă semenii noștri, unii suntem nefericiți că lumea ne trece cu vederea, alții măguliți dacă ne-am recunoaște aieva în părerea semenilor noștri, iar alții uimiți de neașteptata prețuire cu care ne încununează societatea.

Cazul meu e acesta din urmă. Copil desfăcut nici eu nu știu cum din cea mai anonimă umilință rurală, intrând în altă lume, unde nu puteam să am nici rude și nici ocrotitori, umbră de gând nu m'a ispitit vreodată că voi ajunge umăr la umăr cu savanții, cu erudiții și cu plăsmuitoarii de vrăji olimpice ai României.

Socotindu-mi viața trăită, am certitudinea că mâna nevăzută a Celui de Sus ne poartă dela marginea de jos la marginea cealaltă a existenței, dela umilință la faimă și dela faimă la umilință, ca să se încredințeze în ce măsură îi semănăm sau nu, — fiindcă ne-a zidit după chipul său pentru bucuria de a-i fi asemenea.

Inima mea se moaie ca genunchii unui pelerin, în fața memoriei lui Octavian Goga.

Locul, pe care mi l-ați îmbiat, el îl umplea de strălucirea cu care umple flacăra o vatră, — o vatră pe care i-o lăsase rece geniul stins al lui George Coșbuc. Mă cutremură soarta lor. George Coșbuc a închis ochii pe neașteptate în preajma triumfului românesc; Octavian Goga s'a prăbușit brusc în preajma dezastrului național. Soarta nimeni nu ne-o cunoaștem. Dar ceea ce vă urez tuturor din adâncul făpturii mele e ca Dumnezeuul marilor mei înaintași să-i răzbune în gloria, pe care o veți trăi definitiv, a Țării și a neamului nostru!

La vârsta când copilăria se îngâna cu tinerețea, pe băncile Seminarului Central din București, dascălul nostru de Română a intrat în clasă cu întâia carte de « Poezii » a unui nou cântăreț ardelean. Numele lui ne-a sunat cam ciudat în auz, fiindcă *Octavian* aducea o rezonanță împărătească de mare veac latin, iar *Goga* e un cuvânt de spaimă pentru copiii din Țara veche. Dascălul nostru, luminat ca de-o rară descoperire, a deschis cartea și ne-a citit : *Rugăciune, Plugarii, Noi, Oltul* . . . Clasa și-a oprit răsufllarea. Eram seminariști, iar poetul acesta nou își începea cântarea cu o prosternare în fața lui Dumnezeu ; eram băieți dela țară, iar el își mărturisea toată nădejdea în muncitorii ogoarelor, în clăcașii urziți din lacrimi și sudoare. Limba lui nu semăna cu a poezilor, pe cari îi cunoșteam pe atunci, fiindcă el vorbea ca din ceasloave și cazanii. Pe urmă, două lucruri ne pridideau simțirea : lacrimile pătimirii de dincolo de Munte și revolta împotriva strămbătății milenare.

Poetul acesta îți otrăvea sufletul cu amara frumusețe a versurilor lui. Părea că nu vorbește din el ; părea că-și toarce strofele din însuși caierul de taină al ființei noastre românești. Curând după aceea, numele noului cântăreț ardelean, Octavian Goga, ajungea chimvalul de aur al luptei, pe care a dus-o generația mea.

Mă gândesc la anii dintre 1900 și 1918. Poate niciodată țara n'a avut un tineret mai pregătit sufletește pentru a doua zi. Invățământul era împănat cu cărturarii băjenari de dincolo de Carpați. Aproape fiecare școală își avea dascălul ei ardelean. Mucenicii și eroii Transilvaniei, dela Horia până la ultimul

gazetar osândit la temniță în Seghedin, ne erau așa de cunoscuți de parcă i-am fi văzut cu ochii. George Coșbuc trăia printre noi; St. O. Iosif de asemenea. E timpul *Sămănătorului* dela București și al *Luceafărului* dela Sibiu. Pe deasupra tuturor, ca un arhanghel al mâniei viforoase, se ridica statura morală a lui Nicolae Iorga. Străbătuse Basarabia, străbătuse Bucovina, străbătuse Maramureșul și Ardealul întreg și ni le înfățișase în cărți ca niște fresce zugrăvite în umbra durerii și în luciul nădejzii. Alții răscoliseră Pindul și Timocul. Din roata pământului românesc de pretutindeni și din istoria fărmățată în țandări, se aduna în sufletele noastre povestea unui neam în zuruț de lanțuri. La Universitate și la Academie, în fruntea Ligii Culturale, Nicolae Iorga devenise glasul de prooroc al descătușării. O conștiință panromânească stăpânea cu imperiul ei sufletul tinerimii și-i încleșta pumnii în revolta și nerăbdarea faptei ce trebuia să vină ca o descărcare de tunet și trăsnet.

În această atmosferă de incandescență și de tensiune s'a ivit Octavian Goga.

L-am văzut întâia oară la o șezătoare literară în vechea Universitate din București. Studențimea de atunci găsea răspas și pentru asemenea lucruri înalte. Cobora dela Sibiu să ne citească povestea lui Radu Roată care pleacă în lume cu jelanian satului la împăratul străin! Apariția poetului printre noi a fost un delir. Nu ne interesa ce ne va spune, fiindcă toate poeziile i le știam pe dinafară. Eram fericiți că-l vedem. În figura lui de tânăr cu trupul puțintel, de înfățișare blondă și aristocrată, că parcă nu s'ar fi tras dela țară, « cu ochii verzi ca leușteanul », purtând o pălărie țuguiată de vânător tirolez și un pardesiu pestriț, altfel decât pe la noi, am avut fiorul sguduitor al Ardealului. Sosea din țara unde « plâng doinele și râde hora ». Avea un trecut de lupte crâncene, dela cuget la cuget, cu zile negre de temniță și triumfuri răsunătoare. Era cel care vine din tragica încăierare ce durează de o mie de ani. Simpla lui prezență încrâncena inimile tinere de regretul că nu suntem și noi ardeleni, să luptăm și să suferim ca dânsul.

Curând după aceea, St. O. Iosif, amintindu-și de obârșia comună, își suspina, în oda pe care i-a închinat-o, părerea

de rău că n'a rămas acasă, în Ardeal, să guste împreună cu Goga

Ce dulce-i pâinea temniței maghiare !

Pentru generația mea, poezia lui Octavian Goga n'a fost o poezie citită, ci una trăită, al cărei cuvânt, până la cel din urmă, se făcea moleculă de viață și fibră de energie.

Domnilor Colegi,

Niciun poet nu folosește atâtea cuvinte specifice cultului nostru religios ca Octavian Goga. E ca o stropitură rituală de botez, pulverizată peste toate versurile și peste întreaga lume a viziunii sale poetice. Feciorul preotului din Rășinari, cu cel mai firesc gest al făuritorului de metafore, extinde cât lumea biserica satului natal, îi face zidurile străvezii ca bolta cerului și le duce până la marginea orizontului. Altar, clopotniță, catapeteasmă, preot sau popă, apostol, liturghie, scriptură, ceaslov și molitfelnic, cantor și strană, credeul, rugăciune, cuminecătură, hirotonire: aghiazmă, mir, busuioc, raiul, păcatul, iadul, soborul, cucernic, tropare, isonul, praznic, Mântuitorul, Născătoarea sau Prea Curata, Sfântul Nicolae, milostiv, umilintă și așa mai departe, — sunt cuvintele cele mai frecvente, care dau mireasma și muzica deosebită a poeziei lui Octavian Goga. El le întrebuințează când în sens propriu, ca să definească un legământ sufletesc cu așezământul credinței, când în sens figurat, ca să dea lumii o coloratură potrivită cu sensibilitatea creștină a poporului românesc.

Dacă atitudinea față de natură definește în bună parte sufletul unui poet, Goga intră în împărăția ei ca în biserică. Lunca bătută 'n floare e pentru el un patrafir. Roua cerului e mir preacurat. Razele soarelui se revarsă în creștet ca o hirotonire. Svonul din dumbravă e ca o vecernie domoală; altădată ca un glas cucernic de tropare. Seninătatea văzduhului e sfântă și e izvor de neprihană. Codrul e totdeauna o catedrală în care se prăznuește învierea :

Curat e duhul lumii tale

Căci Dumnezeu cel sfânt și mare

*Sub bolta ta înrourată
Iși ține mândra sărbătoare.*

Cu cât te-afunzi în ființa codrului, cu atât măreția lui primitivă îți dă fiorul vecinătății lui Dumnezeu :

*E Dumnezeu aici la el acasă,
Vorbește 'ncet că poate să ne-audă !*

Toate sunt departe sau toate sunt aproape, după inima cu care le privim. În poezia lui Octavian Goga, freamătul naturii s'amestecă familiar cu freamătul inimii. Dumnezeu, oriunde te-ai duce, e ascuns în spatele lucrurilor, că ai putea să-i deslușești suflarea. Sentimentul acestei familiarități cosmice se ține de evlavie noastră românească. El e simbolizat în stilul bizantin al altarelor. De ce oare bisericile noastre n'au proporțiile amănunțite ale domurilor apusene? Fără îndoială că nu din pricini economice. Domul colosal, cu pereți de piatră pustie, reprezintă o distanță nemăsurată și rece între Dumnezeu și om, un raport juridic, de care face atâta caz concepția religioasă a Occidentului. Biserica bizantină, cu rotunzimea ei cerești, e aproape de pământ, cu interiorul încălzit de flăcările aurului și ale colorilor picturale, de parcă s'ar strânge toată în jurul omului, ca o îmbrățișare părintească. Ea reprezintă un raport de familiaritate intimă între Dumnezeu și om. Intrăm în ea ca într'un cer lăsat pe pământ, unde ne așteaptă iubirea și iertarea. Sentimentul acestei evlavii familiare se resfiră în natura întregă ca într'o altă biserică a lui Dumnezeu. Dimensiunile ei, oricât de covârșitoare, se topesc în intimitatea sufletului nostru ortodox. Octavian Goga îmbisericește firea întregă cu încrederea unui copil că se află în casa lui Dumnezeu. Și când ne vorbește, foarte des, despre « înțelepciunea firii » sau despre « înțeleapta firii îndrumare », el dă acestei expresii un înțeles divin, în acord cu evlavie răsăriteană.

Un sonet aduce « iubirea vinovată » în codrul de brazi. Aici însă singurătatea și curățenia primordială a pădurii o înfruntă, o mustră — zice poetul — și-i evidențiază gravitatea păcatului. Înțelepciunea firii apare deci în contrast cu patima

vinovată a omului. Căci înțelepciunea firii e înțelepciunea lui Dumnezeu, întipărită în ea ca geniul unui artist în opera, pe care a făurit-o.

Gândul cel mai înalt al filosofului, care vede în rânduiala cosmică ideea divină concretizată în timp și spațiu, gândul țaranului, care nu poate concepe altfel această lume decât ca ieșită din sfânta mână, meșteră în toate, a lui Dumnezeu, se întâlnesc aici cu gândul poetului. Octavian Goga nu face din credință o problemă, care să-i frigă sufletul pe jeratecul îndoielilor și al neliniștilor metafizice. Pentru el firea e casa înțelepciunii lui Dumnezeu, fiindcă așa și nu altfel s'a pomenit gândind și simțind. Duhul din căminul popii Iosif, unde plânge mama pe ceaslov cu rugi la Prea Curata, nu e altfel decât duhul satului Rășinari. Aici oamenii nu-și mișcă sufletul ca să ridice judecată asupra lui Dumnezeu, întrebându-l dacă există sau dacă nu există, ci ca să se închine pur și simplu. Poetul lor e la fel cu ei. El n'aduce în fața veșniciei cursa de șoareci a silogismului, ci smirna evlaviei strămoșești.

Ca mai toți poeții, Octavian Goga visează o viață așa cum s'ar fi bucurat s'o trăiască. Nimic ciudat în acest vis familiar, care ar fi vrut să fie o cununie în satul natal, binecuvântată de copii, cari să știe crezul și să-i audă cântând la strană sărbătoarea. Adică așa ca țaranii; cum am apucat din bătrâni! Să trăiască precum ei trăiesc; să moară precum ei mor:

*Pe cine 'ngropi, părinte, azi?
Pe-un om de omenie!*

Această omenie, care însemnează neprihănire morală, e o idee fundamentală în poezia și în cugetarea politică a lui Octavian Goga. În ochii lui, cine și-a lăsat legea și cine și-a renegat neamul încetează să mai fie om de omenie. O spune de o sută de ori în acel monument de luptă cu condeiu, care e *Insemnările unui trecător*, carte ce-l pune alături de Eminescu ziaristul. Omenia e un cuvânt de rezonanță adâncă și complexă, care cuprinde cea mai înaltă concepție de viață românească. Ea însemnează totdeodată Român desăvârșit și creștin desăvârșit, — adică om care trăiește după rânduiala firii sau după rânduiala bisericii, ceea ce e tot una pentru Octavian Goga.

Se folosește de multe ori un termen foarte nepotrivit, acela de panteism, când cineva vrea să caracterizeze atitudinea religioasă a poporului nostru față de natură. Panteismul pretinde o substanță unică în Dumnezeu și în lume, o confuzie între Creator și făptură. Nu există nicăieri nicio urmă că poporul românesc ar cădea în asemenea greșală în care cad unii critici literari. Faptul că el se socotește în frăție cu codrul sau numește căprioarele surioare nu însemnează panteism, precum nu însemnează nici atunci când poetul își aseamănă povestea cu a puiului golaș de ciocârlie. Sentimentul acesta de rudenie cu natura înconjurătoare, înrădăcinat în simbioza milenară a Românului cu pământul străbun, reprezintă un raport ca dela făptură la făptură, iar nu ca dela făptură la Divinitate. Frăția cosmică, pe care el o acordă elementelor din natură, pornește dimpotrivă, din conștiința creștină foarte limpede că și omul și celelalte existențe, de care își simte legată viața, sunt făpturi ale lui Dumnezeu. Sentimentul familiarității cu ele presupune o distinctă paternitate divină. Și omul și zidirea toată sunt dela Dumnezeu și-i oglindesc în timp și în spațiu înțelepciunea și bunătatea părintească. În acest înțeles de reflex al veșniciei în veac, rânduiala firii e rânduiala lui Dumnezeu sau rânduiala bisericii. Toată viața țaranului nostru, cu succesiunea anotimpurilor și a muncilor legate de ele, e organizată în disciplina religioasă a calendarului bisericesc. Rânduiala firii e astfel o rânduială care vine din altar. Natura înviază când înviază Hristos. Și dacă pentru Octavian Goga, înțelepciunea firii e înțelepciunea lui Dumnezeu, el se integrează prin aceasta în marea și unica tradiție de viață a poporului nostru.

Domnilor Colegi,

Voința de a nu se rupe din comunitatea neamului, de a nu se diferenția de ai săi, sau voința de a fi una cu ei în saltul către o soartă mai bună, — întru totul caracteristică acestui rapsod al luptei naționaliste, — se hrănește din fondul afectiv al mediului de unde s'a ridicat.

Dintre făuritorii de artă, poetul liric are parcă o fărâmă din puterea de cunoaștere a lui Dumnezeu. Precum Dumnezeu

nu e silit să iasă din sine însuși ca să cunoască lumea din afară, fiindcă inteligența lui e vistieria ideilor eterne ale tuturor lucrurilor care apar vremelnic în lume, tot astfel poetul liric poate să-și închidă pleoapele în fața existenței exterioare și să privească viața în mișcările din fundul sufletului propriu. Subiectivismul acesta liric se bizue totuși, împotriva aparențelor, pe un element comunicabil, de vreme ce elegia unui poet ne covârșește și pe noi, iar bucuria lui personală ne smulge în sorbul ei. Alteori însă, eul liric pare că se deplasează din poziția singulară și îmbrățișează cu tot dinadinsul pluralitatea sufletelor din afară. În loc de *eu* apare atunci nenumăratul *noi*, iar poetul devine inima milioanei de patimi și glasul milioanei de guri. În cazul întâiu, el renunță la lume pentru sine; în cazul al doilea, renunță la sine pentru lume. În cazul întâiu, lumea se recunoaște în el; în cazul al doilea, el se recunoaște în lume.

Nu trebuie să ne grăbim și să-l clasăm pe Octavian Goga în vreuna singură din aceste înfățișări, fiindcă din poezia lui ne apare pe rând în amândouă. El poate să fie și *eu* și *noi*. E adevărat însă că accentul principal, în opera lui, cade pe acele producții în care se vânzolește în trâmbe tumultoase furtuna eului colectiv. Referindu-ne la o serie întreagă de poezii, ce se pot rezuma într'una singură: *Prăpastia*, de mare răsunet pe vremuri, trebuie să recunoaștem o luptă aspră între eul individual și eul colectiv, între iubirea de sine și iubirea de semenii săi. Această luptă se deslănțue neîmpăcată de-a lungul întregii sale opere poetice, cu predominarea eului plural în primul volum de *Poezii*, cu oarecare cumpănire în *Ne chiamă pământul*, cu o preferință pentru individual în *Din umbra zidurilor*, cu o izbucnire covârșitoare a eului național în *Cântece fără țară*, și un suspin atât de personal în volumul postum. Nu numai ca valoare artistică, dar și ca act de voință bărbătească, trebuie să lămurim din această desbatere lăuntrică a poetului un triumf al dragostei de aproapele asupra dragostei de sine. Egocentric ca orice liric, Octavian Goga izbutește să se lepede de el însuși și să îmbrățișeze soarta mulțimii în care, cu o dureroasă desfătare, își vede propria soartă, — ca om și ca poet. *Rugăciunea* lui,

*Alungă patimile mele,
Pe veci strigarea lor o frânge,
Și de durerea altor inimi
Învăță-mă, Stăpâne, a plânge,*

e actul de renunțare la sine pentru a se uni cu viața milioanelor de frați. E mișcător de semnificativ pentru sufletul românesc al lui Octavian Goga că această sugrumare de sine și această năpraznică absorbire în durerile lumii, se face solemn în fața lui Dumnezeu. Sub ochiul lui milostiv, înfrățirea poetului cu chinul neamului capătă sensul unei izbăviri ce trebuie să vină. Nădejdea nu e oaspete în casa fericiților; numai cei cari gem în groaza durerii știu ce însemnează această putere miraculoasă prin care viața birue asupra morții.

Ideea renunțării apare în relief impunător din poezia *Inviere*. E un interior de cămin tânăr și fericit. Farmecul femeii iubite îi toropește sufletul cu o lene adormitoare. Dar a fost deajuns urletul fioros al unui lup flămând în pustietatea iernii ca poetul să se scuture brusc de vraja familiară și să-și aducă aminte de vaierul etern al tuturor flămânzilor din lume. El preferă fericirii proprii acest vaier. S'a deșteptat din nou luptătorul în zale zornăitoare. Scena finală, în care își ia rămas bun dela mireasa iubită, amintește despărțirile clasice ale cavalerilor, de haună renunțare la fericirea personală, pentru viforul luptelor eroice.

Mereu sub alte înfățișări iese la iveală aceeași idee, mai ales în temele desrădăcinării și înstrăinării de viața satului și de tovarășii copilăriei depărtate. Și St. O. Iosif a cântat acest sentiment, lăsându-se însă învăluit de lăncezeala duioasă a ireparabilului. La Octavian Goga sentimentul acesta se sbârlește într'o încordare dramatică și revoltată. El e prin excelență poetul reprezentativ al desrădăcinării, al acelei contrarietăți pe care o poartă în inimă imensul număr al cărturarilor ridicați din pătura țărănească. Bucuria de a fi atins culmile culturii și ale civilizației orășenești e întunecată în sufletele lor de amintirea obârșiei umile și a mizeriei satului rămas în urmă. Octavian Goga a trecut din Rășinari la liceul unghuresc din Sibiu și de acolo la Universitatea din Budapesta. Orașul

strălucitor în contrast cu satul, dar mai ales mediul vrăjmaș, gata în orice clipă să-i macine fortificațiile spiritului cu care a venit de-acasă, îl fac să se revolte împotriva propriei ridicări și să se dorească din nou în satul românesc de sub Carpați. În realitate nu e vorba la dânsul de o înstrăinare, ci de conștiință extrem de ascuțită a primejdiei înstrăinării.

Mediul maghiar e o piatră de încercare. Cu cât mai violent și mai dușmănos, cu atât mai viguroasă tăria duhului autohton în scrisul acestui Valah, de o neasemănată dârzenie, că parcă s'ar răscula în el veacurile de strămoși prigonți și umiliți. El nu e un înstrăinat și cu atât mai puțin un desrădăcinat. El e numai un răslețit ajuns la cunoașterea superioară a grozăviei ce pândește neamul său de țărani. În lupta pe care a dus-o pe baricadele pământului robit, ca un voinic din baladă împotriva balaurului, e încleștat întregul românism al Ardealului cu glesna înfiptă în glie. Sufletul lui Octavian Goga șuieră în luptă ca un stejar în vijelie. Fie vers, fie articol de ziar, cuvintele lui sunt încărcate de ură dospită în straturile veacului, de vifore, de trăsnete și de fulgere, de bulboanele mării furioase. Niciun alt scriitor al nostru nu dă impresia unei mai grozave prăvăliri de elemente, de parcă natura întreagă se răscoală și se năpustește asupra monstrului, care a îndrăsnit s'o profaneze.

De unde această vajnică războinicie cu talazuri de iureș în opera lui Octavian Goga? Izvorul ei trebuie căutat în cugetul cântărețului că soarta lui e identică cu soarta neamului. În Ardealul robit de dinaintea anului 1918, ființa neamului românesc nu se putea desvolta după legile propriei libertăți politice, sociale și spirituale. Silnicia străină căuta să-i impună tipare de viață în contradicție cu aceste legi firești. În ochii lui Octavian Goga strămbătățile regimului apar ca tot atâtea violențe împotriva acelei « înțelepciuni a firii », despre care am vorbit, și care e norma organică a vieții românești. Va mai trebui să treacă, poate, încă o mie de ani până când poporul maghiar să priceapă că libertatea e condiția de viață a fiecărui neam și că ea nu e privilegiul exclusiv al unei hoarde asiatice, înfiptă în inima Europei și halucinantă de hiperbola

unui ifos utopic, în disproporție comică cu forța reală, foarte redusă, pe care o reprezintă. În raport cu ifosul ei paradoxal, conștiința perenității românești în Ardeal, cu nimbul ei de romanitate imperială, făcea și mai adânc simțită durerea strâmbătății, care amenința cu schilodirea ființa neamului nostru de peste Munte.

Sufletul lui Octavian Goga se ridică din afunzimile acestui mit de aur al strămoșilor :

*Că sunt din neam împărătesc
Din țară 'ndepărtată,
Că tot pământul rotogol
Era al lor odată.*

Răsună în versul lui toată lamura doctrinei istorice și filologice a latiniștilor.

Sentimentul specific ardelenesc, născut din condițiunile politice cunoscute, nu e un sentiment de robi cu soarta pecetluită ci de stăpâni oprimați în propria lor casă. Robii destinați robiei își îndură soarta fără murmur. Stăpânii oprimați, dimpotrivă, își plâng durerea și se răzvrătesc. Dacă doinele Ardealului sunt fluvii de jale, istoria lui e un vârtej de viforoase răzvrătiri. Acest Ardeal cu amândouă înfățișările lui de umbră și de flacăra, trăiește tot în poezia lui Octavian Goga. Personalitatea lui lirică e o împletire neîntreruptă de plâns și de revoltă. Am putea spune fără greș că sentimentul specific ardelenesc îi impune însăși tehnica poetică. Aproape fiecare bucată, tăiată magistral din această substanță colectivă, e o alternanță de tonuri minore și de tonuri majore, în care plânsul pătimirii se rezolvă în răzvrătirea stăpânilor loviți. Niciunul din poeții noștri nu are atâta potop de « lacrimi » în versurile lui, dar niciunul atâta pornire bărbătească de răzbunare. Doinele plâng, mamele și feciorii plâng, codrul plânge, câmpia înrourată plânge, până și fluturii se sfiesc de abureala plânsului acestuia împrăștiat în tot Ardealul; Oltul, Mureșul și Crișurile sunt valuri de lacrimi; cântecul care se ridică din țară până în pragul

cerului e un plâns în stare să-l înduioșeze pe Cel-de-Sus cu o lacrimă de foc :

*Blând zâmbire-ar Milostivul,
Iar din geana lui de-argint
Lacrim'ar cădea 'n adâncul
Norilor de mărgărint.*

*Ni s'ar stinge-atunci necazul
Ce de mult ne petrecea :
Intre stelele de pază
Am avea și noi o stea !*

Plânsul acesta însă scrâșnește în truda plugurilor, în truda sapei care nu-și prășește moșia ei și în truda coasei care, ca în mâna legionarilor lui Avram Iancu, nu e sortită să cosească numai iarbă. Dela jelanie până la revoltă nu e decât distanța unui vers sau a unei răsuciri de suflet, ce nu știe să se dea bătut. Toată acea pleiadă de moșnegi, cari năvălesc muștrători în singurătatea înaltă a poetului, toți acei dascăli și dascălițe și apostoli cucernici ai satului, sunt încarnările simbolice ale unei tradiții împărătești; în rostul lor răsună glasul profetic al unui popor de falnici stăpâni, ofenșați în țara lor timp de o mie de ani.

*Ci 'n pacea obidirii voastre,
Ca 'ntr'un întins adânc de mare,
Trăiește înfricoșatul vijor
Al vremilor răzbunătoare.*

În literatura noastră, fizionomia lirică a lui Octavian Goga se definește aparte, între buciul adânc și fără leac al elegiei lui Eminescu și între trâmbița eroică a lui George Coșbuc. Având afinități cu amândouă aceste mărimi supreme ale geniului nostru poetic, cântecul lui Octavian Goga, greu de sentimentul specific al Ardealului, e o elegie eroică.

Nu pare lipsit de interes să ne referim la un fenomen literar din Europa Centrală, care a trecut neobservat până

acum, — un fenomen înainte-mergător al războiului mondial, prin care s'a prăbușit conglomeratul austro-ungar. Fericitul dezastru al imperiului habsburgic a fost presimțit de trei poeți contemporani, ridicați din sânul a trei neamuri felurite. Unul e Petru Bezruč, poetul ceh al *Cântecelor sileziene*, altul e Andrei Ady al Ungurilor, iar cellalt Octavian Goga. Câte trei sunt prorocii cataclismului nădăjduit ieri de toate popoarele siluite din Europa Centrală. În poeziile sale de epocal răsunset, potrivite pe ritmurile populare cehești, Petru Bezruč condensează o ură ce merge până la sălbăticie și la șuierul gloanțelor răzbunătoare. E un socialism național, cântat pe seama oropiștilor mineri ai Boemiei împotriva « domnilor și patronilor » de neam străin. În poezia lui Andrei Ady, presimțirea prăbușirii imperiului habsburgic nu se manifestă cu bucuria cruntă a lui Petru Bezruč, ci cu groaza de izolarea și singurătatea Ungariei. Căci Ungaria n'a avut o existență politică prin sine însăși; ifosul ei împotriva naționalităților s'a exercitat la umbra pajurei vieneze cu două capete. În preajma dezastrului, Ady e înspăimântat de răzbunarea popoarelor oprimate de Ungaria, și cu convingerea unui socialist le chiamă zadarnic la un vag ideal de viață nouă, muștrând amarnic necugetatul șovinism maghiar.

Pe lângă presimțirea sfârșitului inevitabil al opresiunii austro-ungare, Octavian Goga are comun cu acești poeți nota socială, fără socialism însă, și nota națională. Setea de răzbunare n'are la el cruzimea lui Petru Bezruč, ci noblețea, pe care i-o cunoaștem, a firii noastre românești. Socialismul vag al lui Ady îl lasă rece; la chemările de înfrățire ale poetului maghiar, Octavian Goga răspunde cu năpraznica voință a unirii Ardealului cu Țara mamă. Posedat de adevărul libertății românești, Goga luptă în vers și proză deopotrivă pentru « principiul izolării noastre politice și sociale de Unguri », — cum singur mărturisește. Iar în altă parte: « Suntem atât de îndărătniciți în această convingere a noastră încât ne socotim datori ca și *arta*, această însetare a sufletului după frumos, s'o supunem și s'o îngrădim în marginile vremelnice ale durerilor de azi ». Dar această artă a lui, care țâșnește din taina fără măsură a instinctului rasei, se ridică până pe culmile

unde poetul încetează să fie numai poet pentru a se investi cu menirea unui apostol și a unui prooroc.

Orice artă care izbuteste să plăsmuiască, dincolo de mizeria realității, icoana ideală a existenței e un apostolat; și orice artă absorbită în funcție națională se preface în proorocie a destinului.

*Domnule Președinte,
Domnilor Colegi,*

Proorocii nu sunt oamenii cei mai fericiți de pe pământ. Menirea lor e să se sfășie de durerile altora. Octavian Goga părea să fie fericit cu flacăra profetiei consumată în triumful românismului din anul Domnului 1918. Iși văzuse visul cu ochii, și strofele lui puteau să intre glorioase pe sub arcadele istoriei literare. Dar destinul, pentru multele noastre păcate, a voit altfel. Moartea fulgerătoare a poetului, venită parcă pentru a-l feri să vadă catastrofa națională ce se apropia, scoate iarăși din istoria literară această poezie ca să ne învenineze din nou sufletul cu amara ei frumusețe și cu tragicul ei adevăr.

Ca să-i pot face acest nevrednic elogi, i-am luat cărțile și m'am dus să le recitesc într'un oraș de peste Munte, nu departe de linia, ce spintecă azi în două pieptul Ardealului. Se poate spune că vreuna din aceste jumătăți e fericită, când un ochiu plânge dincolo, de chinul înstrăinării, iar altul plânge dincoace după cea pierdută?

Am deschis cartea în neștire și am citit:

M'a dăruit c'o mână soarta, dar m'a furat cu ceialaltă...

Mi s'a părut că însuși poetul rostește versul. Nu mai era glasul lui sonor, atât de familiar nouă tuturor, ci o șoaptă misterioasă, stinsă în nemărginită părere de rău, din altă lume. Și era în sfintele sărbători ale Paștilor cu învierea cerească peste tânguirea noastră de azi...

*Domol purcede glas de schijă
Dela clopotnița din deal,*

*Să povestească lumii jalea
Instrăinatului Ardeal...*

Gândul mi s'a dus departe, acolo unde pasul nu-l mai poate urma, pe șoldul de stâncă din Bihor, unde doarme somn fără odihnă sufletul lui Octavian Goga. În groapa singularică dela Ciucea, zace proorocul care a scris *Cântece fără țară*. Atunci când le-a făcut, eram în pragul războiului de întregire, și ele păreau îndemnuri de prisos către o lume ce sta cu brațul încleștat pe arme. Cine și-ar fi putut închipui că aceste *Cântece fără țară* aveau să cuprindă cândva grozăvia ce zdrobește azi milioane de inimi românești? Fantoma proorocului se ridică uriașă pe pedestalul Muntelui părăsit și glasul-i ne trimite mustrarea mai amarnică decât moartea :

*Azi simt cum noaptea se coboară
Pe dimineața mea de ieri,
Cum cântul meu se înfășoară
În giulgiul veșnicei tăceri...
Și printre voi îmi duc povara
Stropit de răs și de noroi,
Căci vai de cine-și pierde țara
Ca să și-o ceară dela voi!*

Eu caut și nu găsesc om în țară, care să nu simtă ca o rană în inimă arsura mustrării acesteia. E glasul mormântului prizonier al celui care a cântat și-a luptat pentru desrobirea întregului Ardeal.

RĂSPUNSUL DOMNULUI LUCIAN BLAGA

Domnule Președinte,

Domnilor Colegi,

Alegerea lui Nichifor Crainic ca membru activ al Academiei Române nu a fost, după cum vă amintiți, lipsită de peripeții. Totuși Secția Literară a înaltei noastre instituții a găsit cu bună dreptate și în unanimitate, că scriitorul cel mai chemat să ia în primire locul prestigios, ce-l ocupa în această Academie marele Octavian Goga, este Nichifor Crainic. Pentru peripețiile neprevăzute ale unei alegeri, nimenea n'a avut vreodată o mai deplină satisfacție decât Nichifor Crainic, care culegea fulgerător sufragiile fără de excepție ale secției noastre literare, nu o singură dată, ci trei ani în șir de trei ori. Nu va scăpa de sigur nimănui semnificația felului în care Nichifor Crainic își face astăzi intrarea solemnă în Academia Română. El e flancat de prezențe ardelenesti. De umbra, tot mai vie cu cât se depărtează, a lui Octavian Goga, și de glasul unui prieten, care a dorit el însuși să rostească cele câteva cuvinte menite să pună în lumină opera și personalitatea noului academician. Evident, această încadrare nu este o simplă coincidență; ea corespunde unor secrete dar surprinzătoare afinități, ce există între Nichifor Crainic și oamenii Ardealului. Pe plaiurile ardelenene mai întâlnești și astăzi preoți și dascăli, feriți de binefacerile informației, cari trăiesc în credința emoționantă că Nichifor Crainic este un fiu al Ardealului. Poate că nu exagerez încercând să constat că în nicio altă provincie gândurile lui Nichifor Crainic nu au prins și nu au rodit cu aceeași putere ca în Ardeal, unde chiar cei mai informați intelectuali îl socot cel puțin un fiu *adoptiv* al ținuturilor lor. De altfel se pare că simpatia, ce se arată de

peste munți, colegului nostru, nu este de loc unilaterală. Nichifor Crainic s'a hotărât chiar din timpul adolescenței să colaboreze la reviste, ce apăreau în țara de dincolo de păduri, încă sub vechiul regim unguresc. Mult înainte de a avea « nostalgia paradisului » Nichifor Crainic suferea așa dar de boala fără de leac, de nostalgia Ardealului, al cărui peisagiu în imaginația sa se transfigura potrivit cuvintelor poeziei noastre de totdeauna și pentru totdeauna :

*Pe-un picior de plaiu
Pe-o gură de raiu.*

În copilărie, Nichifor Crainic cânta, ca un greier de câmp, doinele șesurilor sale natale din Vlașca, dar când a căutat să-și lărgească întâia oară orizontul, el s'a simțit îndemnat să-și asimileze spiritul Ardealului. Poezia lui Gheorghe Coșbuc și patosul lui Octavian Goga i-au călăuzit cele dintâi dibuiri poetice. Ceva din rezonanța și mireasma poeziei ardelenene a stăruit până târziu în visul și în sunetul noului făuritor de stihuri, chiar și atunci când cântecul personal al lui Nichifor Crainic s'a împlinit de sine stătător, adăugând pământului românesc și cerul teologiei răsăritene. Dar una din rațiunile simpatiei reciproce ce s'a declarat între Nichifor Crainic și intelectualii ardeleni, trebuie s'o căutăm și în preocupările și înclinările teologice, proprii celor două părți. Căci cultura intelectualilor ardeleni, alimentată uneori și de desbaterile confesionale, este, sau cel puțin a fost, mult mai teologică decât a intelectualilor din Vechiul Regat. Iar Nichifor Crainic apare dela început și se definește el însuși tot mai stăruitor ca un scriitor teologic.

Era în ordinea normală a lucrurilor ca Nichifor Crainic, fiul de țărani de-o incoruptibilă sănătate, să crească în atmosfera și în idealurile « sămănătorismului ». Nichifor Crainic a depășit însă destul de repede cadrele mișcării literare, artistice și culturale, la care aderase răpit de entuziasmul adolescenței, dar și de porunca ceasului. Le-a depășit, mai întâi fără a prinde de veste și pe urmă conștient; destule semne

care ne silesc să spunem că evoluția sa s'a desăvârșit fără întreruperi și într'un ritm organic. Iată câteva versuri care stau ca o mărturie din perioada tatonărilor sămănătoriste:

*« Un cântec de durere se tânguia pe văi
Plângea în el livada și țarina bolnavă
Și boarea care-adoarme pe măguri de hotar,
Și tremurau susururi de veștedă otavă ».*

Dar alături și unele versuri care anunță pe scriitorul gândirist de mai târziu:

*« Podgoria și-a tras un vâl august
De purpură, rugină și văpaie,
Iar strugurii par ugere bălaie
Cu sfârcurile doldora de must ».*

Să nu ne pierdem însă vremea cu începuturile, când împlinirea făgăduințelor s'a făcut cu atâta belșug. Scriind odată lui Nichifor Crainic din străinătate, sunt vreo câțiva ani de atunci, rosteam oarecari nedumeriri, ba chiar nemulțumiri, din pricina că în articolele sale avea obiceiul să sublinieze cu un zel excesiv legăturile gândirismului cu sămănătorismul. Scriind unui teolog m'am silit să-i captez atențiunea, recurgând la o comparație cam îndrăsneată, din propriul său domeniu. Comparația urma să-și producă efectul. Deosebirea dintre sămănătorism și gândirism, îi scriam eu, este ca aceea dintre Vechiul Testament și Noul Testament. Crainic mi-a răspuns că am perfectă dreptate, dar că sentimentul tradiției istorice, îl face să vadă mai mult legăturile dintre cele două mișcări decât deosebirile. Eu continui să văd și astăzi mai mult deosebirile, fiindcă legăturile gândirismului, nu atât văzute, cât subterane, dar cu atât mai puternice, legăturile gândirismului, zic, cu *trecutul*, se trag dela marele copac: Eminescu. Iar printre aceia, cari prin ostenele și plâsmuirile lor au creat deosebirile dintre gândirism și sămănătorism, se găsește la un loc de frunte Crainic însuși. Spre o cultură de lege românească au năzuit fără îndoială și sămănătorismul și gândirismul. Dar câtă vreme sămănătorismul vroia să realizeze

« românescul » ținându-se mai mult de *litera* legii, gândirismul a încercat să-l realizeze în *spiritul profund* al legii. Sămănătorismul e ca o promisiune, gândirismul ca o împlinire. Sămănătorismul vede românitatea literaturii, artei și culturii, mai mult programatic, mărginindu-se la motivul brut, la anecdotică, la aparențe, la suprafețe, câtă vreme românitatea literaturii, artei și culturii este în gândirism resimțită ca fatalitate și merge în adâncime, ocolind sau reducând la justa lor valoare suprafețele. Zelos ca niciun alt curent, sămănătorismul a încercat să lege pentru totdeauna arta și scrisul românesc de conținuturile dulceag diluate ale istoriei, ale vieții, și ale naturii românești. De aci o istorie convențional idealizată, de aci naturalismul idilic îmblânzit, de aci și un anume eticism cam școlăresc al acestui curent. Gândirismul aspiră spre tainele mai profunde ale sângelui și ale cerului, spre esențe, spre substanță, spre izvoarele permanente, spre viziunea de larg orizont, spre mitul mai presus de vârste. Românitatea gândirismului vrea să fie de « stil », în sensul mare al cuvântului, iar nu de îngânare sau de imitare deplasată a motivelor folklorice, care își au prețul lor neegalat acolo în climatul lor feciorelnic ca zorile, în cultura populară. Spuneam că Nichifor Crainic, participând la frământările generației, a trecut și el ca și alți tovarăși de vârstă ai săi, prin școala sămănătoristă, dar în cele din urmă el s'a emancipat desfășurând steag nou. De acu, el, alături de prietenii săi, ușurat de un nefolositor balast, va recunoaște oricând sămănătorismului meritele ce se atribue acestuia pe bună dreptate, cele politice și sociale, și acea incontestabilă vrednicie educativă de a fi îndrumat luarea aminte a maselor intelectuale spre realitățile naționale. Crainic și-a înlesnit depășirea categorică a sămănătorismului prin spiritualismul teologiei ortodoxe, întocmai cum alți gândiriști se găseau din capul locului dincolo de orice sămănătorism, datorită metafizicei spirituale de natură filosofică, pe care ei o profesau, sau la care clădeau cu pasiunea zidarilor din balada românească. În orice caz gândirismul își diferențiază destinul în raport cu sămănătorismul între altele și prin prezența în cadrele sale a unei evidente sensibilități metafizice, prin pornirile de simpatie

cu înalțurile și cu adâncurile. Cucerirea aceasta era românească. Să mi se permită să remarc că în timpul când gândirismul își consolida coordonatele, și etnice și spirituale, curentele literare din Europa erau foarte confuze. Curentele acestea oscilau între orientări de caracter pur local cam strâmt și de ordin inferior, și orientări de caracter internațional lipsite de sevă și fără de nicio rădăcină în substanțele etnice. Gândirismul reprezintă un efort cu totul aparte, aproape singular, de echilibru, de depășire a imediatului în zonele spiritului, și de ancorare a spiritului în impulsurile vieții și ale etnicului. De pildă mulți exponenți foarte avizați ai ideologiei, susținute prea biologic, din Germania zilelor noastre, nu văd pe plan literar, artistic și cultural nici astăzi încă lucrurile așa de clar cum le-a înfățișat revista « Gândirea » timp de două decenii. Am convingerea că ideile, dezvoltate cu o crescândă amploare în paginile revistei « Gândirea », vor alcătui pentru mult timp și de acum încolo temeiurile de creație ale generațiilor ce apar. Unele aspecte ale acestei rodnice ideologii au fost impuse « Gândirei » de Nichifor Crainic. Alte aspecte au fost impuse de alți gândiriști. Căci, să nu trecem cu vederea un lucru : « Gândirea » a avut câteva linii de conduită, atitudini, orientări, dar la curțile ei personalitatea creatoare n'a suferit niciodată vreo îngrădire. « Gândirea » a îndrumat cu generozitate, dar n'a retezat aripile nimănui. Personalitățile grupate în jurul revistei se întregeau de multe ori, dând publicației siguranță și suplețe, și o înfățișare mișcată, de manifestări uneori aproape contrapunctice. Ampla contribuție ideologică, pe care Nichifor Crainic o aduce gândirismului, se găsește mai ales în acele neuitate eseuri, pe care el le-a publicat în revistă nemijlocit după întoarcerea sa din străinătate, unde și-a completat studiile și și-a întregit experiențele, luând un contact plin de fervoare cu cultura germană, după marele războiu. Numerele revistei « Gândirea », în care s'au perindat eseurile lui Crainic, întitulate « Parsifal », « Sensul tradiției », « A doua neatârnare » și altele, adunate mult mai târziu în volumul « Puncte cardinale în haos », sunt tot atâtea date și pietre de hotar în desfășurarea literaturii noastre de după războiu. Anterior și concomitent cu încercările de formulare ideologică, Nichifor

Crainic își consuma elanul și toată căldura spontaneității sale solare într'o creație poetică în consecință. De notat că în prima tinerețe inspirația poetică a lui Crainic este mai puțin încărcată de idei, mai firească, mai pământeană, dar și mai diluată. Cu timpul inspirația sa devine tot mai lucidă, mai rară, înclinând spre elaborări mai pure și spre cântecul dens. Polaritatea « pământ » și « cer », care trece ca un motiv conducător prin toată opera lui Crainic, își schimbă doar accentul : la început, datorită exuberanței darnice și bucuriei terestre proprie anilor, accentul apasă asupra orizontului văzut și palpabil. Întâia sa culegere mai încheată de poezii poartă un titlu în perfect acord cu tâlcul ei : « Darurile pământului ». Darurile sunt grâul și pasările, copacii și românițele, macii și cântecul. Dar setea de înălțimi palpită cu putere și în aceste poezii. Citez dintr'un sonet, « Copacul », întâile două strofe :

*« Inalt și 'ngândurat ca visătorul,
Stând între cer și 'ntre pământ stingher
Crescui și eu din veșnicul mister
Din care toate își pornesc izvorul.*

*Când seva urcă 'n trunchiul meu de fier
Adâncul îmi trimite 'n foi fiorul
Și simt că 'n mine năvălește dorul
Pământului de-a fi mai lângă cer ».*

În dorul de a-și lămuri argintul existenței sale, Nichifor Crainic presimte adesea el însuși axa spirituală, care ca un echivalent al coloanei vertebrale, îl ține drept în lume. Transcriu din bucata intitulată « Poetul » :

*« De mic, o tată, m'ai crescut în dorul
De-a tălmăci a firei largă carte,
Mi-ai revărsat în inimă fiorul
Câmpiilor desțelenite 'n Marte.*

*Când tu arai c'un tril de doină 'n gură
Sub arcul cerurilor unduiate,
Am învățat a versului măsură
Din simetria brazdelor arate.*

*Din sborul ce-l grăbește ciocârlia
Am învățat aprinsele avânturi
Și ritmul, care naște armonia
Din legănarea grânelor în vânturi.*

*Tu scrii și-acum cu plugul, primăvara,
A țarinei mănoasă poezie ;
Eu, grea dar dulce, mi-am primit povara
De-a zugrăvi divina-i măreție ».*

Axa bipolară « pământ » și « cer », care alcătuește sulul de foc, după care s'a luat poetul, își mută tot mai sus punctul de greutate în a doua mare culegere de poezii, de o factură modificată și ea, intitulată « Țara de peste veac ». Țara de peste veac nu este altceva decât paradisul ceresc, stăpânit de Domnul Colindelor, de Lerui-Ler :

*« Spre țara lui Lerui - Ler
Nu e sbor nici drum de fier —
Numai lamură de gând,
Numai suflet tremurând
Și vâslaş un înger.*

*Spre țara de peste veac
Nesfârșire fără leac,
Vămile văzduhului,
Săbiile Duhului
Pururea de strajă.*

*Sus ! pe sparte frunți de zei,
Șovăielnici pași ai mei !
Piscuri de 'ntrebări — momâi
Să-mi rămână sub călcâiu
Și genuni de zare !*

*În țara lui Lerui - Ler
Năzuiesc un colț de cer.
De-oiu găsi, de n'oiu găsi
Nimenia nu poate ști
Singur Lerui - Ler.*

Poezia « Țara de peste veac » ne dă un eminent amalgam de elemente folklorice, sublimate într'o vedenie superioară, în spiritul cel mai gândirist. Cântecul rămâne printre cele mai strălucite ale mișcării. În acest chip împlinea Nichifor Crainic legea românească a Poeziei. Să se observe deplasarea semnului grav, despre care vorbim, și în aceste versuri din « Rugăciune » :

*« Sub stele, Doamne, cu pământul frate
Plutesc peste genuni nemăsurate,*

*Deasupra zodii, besnă dedesupt,
Mă simt de besnă, cu pământul, supt.*

*Mă sguđuiu Doamne, cu pământul, scapăt
În golul neființei fără capăt.*

*Și, doi o spaimă, izbucnim deodată
Spre soare el, și eu spre Tine, Tată ».*

În preajma revistei « Gândirea » s'a dezvoltat, precum se știe, o bogată floră de poezie religioasă sau de sensibilitate metafizică. Acest soi de cultură s'a bucurat de o preferință subliniată în paginile revistei. Noi și noi cântăreți veneau să ceară adăpost pentru produsele anotimpului lor liric. Unii dintre acești poeți s'au menținut cu strictete în ogașele dogmatice ale ortodoxiei creștine, alții și-au îngăduit, sub privirea uneori muștrătoare a directorului, o anume libertate creatoare față de motivele creștine, convertindu-le în mituri și viziuni inedite, urmând, poate fără de a ști, îndemnurile spre eresuri ale imaginației și gândirii populare. Deopotrivă de românești sunt fără îndoială atât creațiile celor ortodocși cât și ale acelor cari, spărgând conformismul, plăsmuiau din duhul eresului, din acel duh care împrumută atâta nebănuită și uluitoare spontaneitate geniului popular :

*« Doamne, Doamne, mult zic Doamne,
Dumnezeu pare că doarne
Cu capul pe-o mânăstire
Și de nimeni n'are știre ».*

Nu s'au născut oare dintr'un *duh al eresului* aceste câteva versuri populare vrednice de a fi amintite într'o asemenea ordine de idei? Mi-aduc aminte că, dintr'o mică antologie de poezii populare, pe care le-am tălmăcit pe vremuri cu un prieten în limba germană, acestea erau versurile, care au impresionat cel mai mult pe străini. Mai păstrez și azi nota publicată într'un mare ziar de peste hotare de către un eminent critic literar, notă care seamănă cele câteva versuri populare cu poezia lui Rainer Maria Rilke.

Dar să ne întoarcem. Spuneam că poeții dela «Gândirea» s'au lăsat fecundați de ortodoxie, dar și de

« *Povești și doine, ghicitori, eresuri* »

de acele eresuri, înfiorate și de penumbră, care au avut darul să-l încânte odinioară așa de mult și pe Eminescu. Mărginindu-mi astăzi înadins considerațiile numai asupra poezilor de strictă închinare ortodoxă dela «Gândirea», însemn că este vorba în primul rând de Nichifor Crainic, Ion Pillat și Vasile Voiculescu, cei mai valoroși ai acestei linii și asociații lirice. Osia bipolară «pământ-cer», relevată adineaori ca o particularitate a poeziei lui Crainic, aparține în adevăr și celorlalți doi, căci ea este în cele din urmă o axă a viziunii creștine despre lume. În acest pervaz foarte încăpător sunt posibile diverse variante tipologice. Dacă am face o deosebire între tipul, care pune accentul mai mult pe pământesc și omenesc fără de a pierde din vedere polul opus, și tipul care dimpotrivă apasă asupra ceresului și divinului, am putea prea lesne să le găsim niște străvechi modele. Luându-ne după cei dintâi scriitori ai lumii creștine, adică după evangheliști, avem latitudinea să facem o distincție între stilul lui Marcu și stilul lui Ioan. Marcu ca reprezentant inițial al sinopticilor a vorbit despre Isus Cristos mai mult sub raport uman și pământean, câtă vreme Ioan a înfățișat pe Isus Cristos mai curând în bătaia de lumini a cerului. Ca scriitor creștin, Nichifor Crainic evoluează dela calmul patrairhal și terestru spre abstractul teologic și celest; el trece cu alte cuvinte încetul cu încetul dela un stil marcuin la un stil ioaneic. E aici un drum dela

evenimentul văzut cu ochii, dela concretul vremelnic, la logosul diafan populat de semnificații sublime. Dacă impresiile nu mă înșeală, Voiculescu este acela care s'a îndrumat cel mai mult spre stilul ioaneic. De altfel niciunul dintre poeții români nu se adapă așa de mult ca Voiculescu la izvoarele alegoricului, pe care îl netezește și-l atenuază, muzical și plastic, ca să nu-și piardă virtuțile și caratele poetice. La rândul său Ion Pillat, umanizând și românizând legenda biblică, prin transpunerea ei în peizajul domestic de pe Argeș, ilustrează, prin poezia sa de calitate ortodoxă, mai curând tipul marcuin sau mai lămurit stilul lui Luca, povestitorul copilăriei idilice, plină de toate frumusețile basmului, a Domnului Isus Cristos. Intr'o atare perspectivă m'aș încumeta să analizez cândva poezia religioasă a lui Nichifor Crainic. Astăzi voiu cita numai câteva versuri din multele, ce ni se îmbie pe cărările gândului ce-l urmărim. Ele se conturează, ca la o chemare magică, desprinzându-se din zarea bărăganelor și dintr'un timp fără dimensiuni. Ascultați cadențele faimoaselor versuri, în care figura lui Isus, trecând prin grâu, apare cu trup viu și aieva în adierile de seară ale țării noastre, biblic schimbate la față:

*« Prin grâul copt, pe unde-aleargă
șerpuitoarea mea cărare
ce scapătă departe 'n aur
de glorioasă înserare,*

*Mi s'a părut că treci, Isuse,
precum treceai pe vremea ceea,
gustând în mers prietenia
pescarilor din Galileea.*

*.
Vorbeai . . . și inimile toate
se aninau de vorba ta
și le purtai ca o podoabă
de ciucuri prinsă la manta.*

*Că vorba Ta era mai dulce
ca rodiile din Edom
și 'nomenea dumnezeirea
și 'ndumnezeia pe om ».*

Transfigurarea divină a creaturii, procedeu pentru care scrisul evanghelistului, după care « Cuvântul trup s'a făcut », servește drept veșnică îndrumare, această transfigurare, zic, ne întâmpină la fiecare pas în opera poetică a lui Crainic, ca fondul auriu în icoanele bizantine :

*« Pământu 'n soare se 'nveșmântă
Și fapta mea-i oglinda 'n care vezi
Lumina paradisului răsfrântă.*

*In brațul meu ești, Doamne, și lucrezi.
Și 'n truda mea, cu mine laolaltă
Te bucuri sângerând, ca să creezi ».*

Invazia teologiei în cultura românească postbelică, înțeleg penetrația ei masivă și profundă, va rămâne pentru totdeauna legată de numele lui Nichifor Crainic. Nu va trece mult și nimenea nu-i va mai contesta acest merit. Teologia ortodoxă a devenit sare a culturii românești de astăzi datorită precumpănitor activității sale literare, susținute și de fiecare zi. Cu aceasta ne găsim fără îndoială în fața celei mai importante laturi a înfăptuirilor colegului nostru. Ceea ce Crainic a întreprins timp de douăzeci și cinci de ani pentru renașterea spiritului ortodox, rămâne fără pereche în analele vieții noastre literare. Este aci și o patetică activitate de animator depusă în atâtea eseuri și în nenumărate articole de ziar, dar este aci și o operă de gânditor ortodox. Aș vrea să stăruim puțin asupra celei mai mature cărți, pe care Crainic ne-a dat-o până în momentul de față. Am numit « Nostalgia paradisului ». Punctul de mănecare al gândirii lui Crainic este credința într-o « revelație divină » făcută omului prin literatura testamentară, dar și prin acele organe ale revelației, care sunt sfinții Părinți acceptați ca atare de ecumenicitatea ortodoxă.

Dintre scriitorii creștini, Crainic prețuește mai presus de toate pe marele mistic al Răsăritului, Dionisie Areopagitul și pe dogmaticienii Maxim Confesorul și Ioan Damaschinul. Aceștia reprezintă după părerea lui Crainic suma teoretizată a revelației divine. « Nostalgia paradisului », cartea lui Crainic, expune și desvoltă într'un anume domeniu pe deplin limitat un punct de vedere sprijinit pe concepția ortodoxă. Spre a înțelege modalitatea « autoritară » a cărții lui Crainic, precizăm că autorul ei nu crede în puterea rațiunii autonome. « Conceptul modern, spune Crainic, de autonomie a rațiunii, vine din umanismul păgân, adică din încrederea nelimitată în puterea individului de a se ridica deasupra lumii, formulându-i sau dictându-i legile lui. E o atitudine de orgoliu care reproduce la infinit și consacră păcatul lui Adam căzut prin trufie, în clipa când îl îmbăta iluzia înălțării prin propria-i natură. Lumea dinainte de Cristos a gândit în această autonomie; lumea modernă divorțată de Cristos s'a întors la ea « reluând păcatul dela capăt ». Năzuința ce stă la temelia cărții lui Crainic este aceea de a scrie, investit cu daruri creștine, și de a desbate unele importante probleme de filosofia culturii și de estetică în lumina unei învățături, pe care o crede de supremă obârșie divină. O confesiune mișcătoare face Crainic, pe care nu mă îndur să o trec sub tăcere. El zice: « Ceea ce va fi găsit în carte ca lucru izbutit aparține doctrinei creștine; iar ceea ce va fi găsit neizbutit, nu vine din doctrină ci din neputința autorului de a o contura ». Modestia autorului e tulburătoare, dar cu totul ne la loc. Căci Nichifor Crainic discutând în cartea sa problemele situate în centrul interesului general al filosofiei culturii și al esteticeii, a fost silit să ia atitudine, el personal, și să regândească corpul doctrinei tradiționale într'o constelație teoretică, ce nu exista pe vremea sfinților Părinți. Care sunt problemele, care îl preocupă pe Crainic? Le enumerăm sub formă interogativă: Ce este cultura? Care e rostul și finalitatea ei? Ce este în speță arta? Originea ei? Ce este geniul, inspirația, stilul? Aceste fenomene ale spiritului și altele la fel, Crainic le potrivește așa ca să ajungă în subordine față de religie. Atacând problemele înșirate, foarte actuale toate deopotrivă,

Crainic se întreabă: Cum le-ar fi gândit și cum le-ar fi soluționat sfinții Părinți, dacă printr'un capriciu al sorții ar fi fost puși în fața lor, și oarecum solicitați cu toată insistența să răspundă. Toată economia lucrării dovedește că Nichifor Crainic își exaltă o certitudine personală, delă care porcede și în favoarea căreia vrea să promoveze un asentiment cât mai obștesc. Spre a preîntâmpina orice interpretare greșită a atitudinii mele față de aceste probleme, de care am avut prilejul de a mă ocupa și eu, voi preciza că încercările subsemnatului s'au mișcat cu totul pe alte linii. Ca filosof, care se distanțează creindu-și dificultăți și problematizându-și orice obiect de cercetare, nu pot să spun decât că trebuie să invidiez certitudinile de credință ale lui Nichifor Crainic. Și mai ales imensa anticipație, că în gândirea autorilor, pe cari el îi frecventează, este depozitată însăși revelația divină. Crainic nu are nicio îndoială că cel mai asiduu colaborator al geniului patristic a fost Dumnezeu însuși. În posesia acestui criteriu, pe care îl crede absolut, Crainic va desfășura deci problematica filosofiei și a esteticeii cu impunătoare măiestrie din punct de vedere teologic, cu irezistibilă seducție verbală, dar de altă parte și într'un fel care trezește consternarea simplilor filosofi. A simplilor filosofi cari, vrând-nevrând, mai trăiesc și astăzi în credința iremediabilă că mintea li s'a dat din partea lui Dumnezeu ca să și gândească cu ea și să nu fie numai receptacolul unui adevăr gata făcut. A unui adevăr depus odată pentru totdeauna în arhivele îngerești ale trecutului răsăritean. Mărturisesc fără încunjur că din parte-mi am multă înțelegere pentru modul de a gândi teologic, dar tot așa voi mărturisi că, oarecum prin naștere, m'am obligat să am cel puțin aceeași înțelegere și pentru aspirațiile filosofiei. În fața ochilor lui Nichifor Crainic istoria filosofiei se arată ca o devălmășie de contradicții, ca un « haos ». Dacă ar fi așa, atunci nu știu de ce Nichifor Crainic n'ar vedea și în istoria artelor tot un haos, și în istoria religiilor de-așisderea. Cuvântul « haos » e grav, dar e chiar al lui Nichifor Crainic. Mă grăbesc să-l rectific, — altfel s'ar supăra Plato și s'ar svârcoli în mormânt Immanuel Kant. Dar toate acestea fie spuse în paranteză! Căci, cu excepția acelor locuri

îndoielnice, unde combate filosofia global sau cu argumente insuficiente, gândirea lui Nichifor Crainic are neapărat elevate și strălucite calități. Lipsurile le regreți numai când te lași copleșit de nevoia niciodată satisfăcută de a vedea în fața ta o operă fără pată și fără goluri. Nici locul, nici timpul nu ne îngăduie să intrăm în dezbateră propusă de Crainic a problemelor. Ne oprim la concluziile cărții. Insemnările sale în jurul semnificației culturii și inclusiv a artei, sunt în realitate niște comentarii în jurul experienței tragice a omului biblic, a întâiului om: Adam. « Numai din vrăjmașa împotrivire a pământului cu toate fapăturile lui și numai din restriștea haotică a decadentei, a putut (Adam) să priceapă frumusețea, desăvârșirea raiului din care a fost alungat », ne spune Nichifor Crainic. Și mai departe: « Tot astfel dacă în om există sentimentul amar al tuturor imperfecțiunilor, din care e alcătuită viața noastră, sentimentul acesta nu e decât umbra acelei conștiințe religioase superioare despre realitatea transcendentă a perfecțiunii absolute, a cărei imagine divină și a cărei viziune ne înverșunează să acceptăm condiția mizeriei terestre numai ca un provizorat, din care suntem destinați să ieșim prin moarte ». Omul se sbate între imperfecțiune și perfecțiune, între moarte și nemurire. Dorul omului de a înfrânge această distanță este, după Crainic, nostalgia paradisului. Torturat de antinomia existenței sale, geniul omenesc se consolează provizoriu în creațiile sale de civilizație și de cultură. Creațiile culturii, adică ideile, viziunile, plâsmuirile artistice sunt imagini și simboluri ale ordinii eterne, la care spiritul omenesc aderă prin însăși natura sa nemuritoare. « Paradisul, afirmă Crainic, atât în semnificația lui creștină, cât și în semnificația pe care i-o găsim în religiunile păgâne, e un paradis pământesc și un paradis ceresc. Și dacă civilizația are vreun înțeles material de aplicare a puterii omenești să înfrângă vrăjmașia pământului și să-l stăpânească, ce este oare mai firesc și mai logic decât să vedem în această acțiune un asalt continuu și gigantic al omenirii de a recuceri, de a reface pe fața globului pierdutul paradis pământesc? Și dacă cultura, în cea mai înaltă și mai spirituală semnificație a ei e plâsmuirea unui simbol al frumuseții ideale, ce ne oprește

să-i identificăm arhetipul în paradisul ceresc, în patria unde se dorește, ca la el acasă, sufletul nemuritor? » — « Philosophie ist Heimweh » — filosofia este nostalgie, dorul de a ne simți pretutindeni acasă, spunea romanticul Novalis într'un aforism, ascunzând un tâlc panteist. Nichifor Crainic lărgeste enorm zarea, închiagă luminile sistematic și le tâlmăcește în sens creștin: cultura este nostalgia paradisului. Iată formula lapidară a lui Crainic: « Civilizația își are impulsul primar în memoria paradisului terestru; cultura își are impulsul primar în aspirația către paradisul ceresc ». Cert, dacă admitem cu gândirea teologică dogma realității celor două paradisuri, a celui trecut de pe pământ și a celui viitor de dincolo de linia morții, atunci lămuririle lui Nichifor Crainic cuprind cea mai justă definiție și explicație a culturii. Dar dacă potrivit gândirii filosofice, imaginile celor două paradisuri nu sunt decât mituri de înaltă frumusețe și tâlc, atunci formula atât de atrăgătoare a lui Nichifor Crainic nu definește și mai ales nu explică întru nimic cultura, ci circumscrie doar printr'un simbol, ceea ce ar vrea să definească și să explice. Iar « simboluri », care circumscriu aspirația creatoare de cultură, se pot găsi mai multe. Aceste simboluri sunt chiar intersanjabile. Cultura este după Crainic o compensație sau mai lămurit un « simulacru », pe care geniul omenesc și-l creează în năzuința sa către paradisul ceresc. Acu câțiva ani, găsindu-mă în Elveția, mă lăsați târât întâmplător într'o discuție cu niște psihanalisti, cărora le arătam că în fond psihanaliza nu definește și nu explică ființa culturii, ci exprimă numai simbolic aspirația creatoare de cultură printr'o aspirație de altă natură, dar, adăugam, pentru același lucru s'ar putea găsi și simboluri teologice, care sunt mult mai nobile. Citind cartea lui Crainic ai satisfacția rară, ce ți-o oferă contemplarea unui atare simbol.

Fapt e că Nichifor Crainic a făurit, pe îndelete și cu chibzuială, o teorie a culturii, care poate fi combătută filosofic, dar care rezistă admirabil în perspectivă teologică. Dintr'o pornire ce-i era foarte naturală ca poet, dar și în acord cu teoria sa, Nichifor Crainic ia față de cultură o atitudine în genere « pozitivă ». Lucrarea sa echivalează chiar cu o tentativă de *justificare* a « culturii » în lumina doctrinei ortodoxe.

Acesta e un alt merit de necontestat al cărții. Un deosebit merit, căci din punctul de vedere al « revelației divine », problematica culturii nu a fost totdeauna și nu este nici astăzi pretutindeni văzută în acest chip. Nici chiar în lumea creștină. N'aş vrea să încheiu răspunsul la discursul nobil, de recepție în Academia Română, al colegului nostru, fără a releva, cum se cuvine, și această latură a cărții sale, așa de reconfortantă. Teologia protestantă actuală este o nesfârșită apă tulburată. Sgduuit din temelii este protestantismul între altele și de doctrina dialectică, numită și a « crizei ». Inițiatorii teologiei dialectice sunt Karl Barth, Brunner, Gogarten, originile ei mergând până la Kierkegaard. Ori, această teologie dialectică pornind dela criteriul absolut al « revelației divine » condamnă *cultura omenească* drept un fenomen pe fâgașele păcatului și ale morții. Cultura nu are, după opinia teologilor, la cari ne referim, nicio justificare pe planul « revelației divine », dimpotrivă: ea nu face decât să ne mențină în păcat. Nu ne înșelăm, sper, prea mult, afirmând că în teologia dialectică răbufnește oboseala de cultură a unor spirite chinuite, care au întins excesiv arcul problemelor și s'au înstrăinat de îndemnurile și preocupările firești ale omului. Studiul lui Nichifor Crainic, în care svâcnește *bucuria* creatoare de cultură, este cea mai promptă replică, pe care ortodoxia, nu numai dela noi ci de pretutindeni, o dă unei teologii protestante de mare prestigiu. Nu mă îndoiesc că tumultul primăvărat al *tinerei* noastre culturi românești, mult mai interesantă decât o cred adeseori chiar Români, a contaminat sufletul lui Crainic și i-a dat bucuria creatoare și acea atitudine plină de solici-tudine față de problematica, vastă și dificilă, ce și-a ales.

În deplinătatea puterilor și a maturității sale, Crainic își ia locul de membru activ al Academiei Române, dar el nu vine singur între noi. Cu el alături intră în Academia Română și Dionisie Areopagitul, Maxim Confesorul și Ioan Damaschinul, gânditorii falnici ai creștinătății răsăritene, sosiți din țara lui Lerui-Ler. Umbrele lor mărețe vor rămânea printre noi, o bucată de veac, și mai bine, atâta timp cât Nichifor Crainic va mai îmbogăți cu gânduri nouă și cu daruri nouă scrisul românesc.

30. L. MRAZEC, Despre formarea zăcămintelor de petrol din România. — Răspuns de ANGHEL SALIGNY. — 23 Martie 1907.
31. Dr. DIM. GRECESCU, O schițare din istoria Botanicii: începutul, mersul și progresele sale în general și la noi în parte. — Răspuns de Dr. C. I. ISTRATI. — 24 Martie 1908.
32. NICOLAE GANE, — Bogdan Petriceicu-Hașdeu. — Răspuns de IACOB C. NEGRUZZI. — 13 Mai (26 Iunie) 1909.
33. DUILIU ZAMFIRESCU, Poporanismul în literatură. — Răspuns de TITU MAIORESCU. — 16 (29) Mai 1909.
34. Dr. AUGUSTIN BUNEA, Stăpânii Țării Oltului. — (Postum, fără răspuns).
35. N. IORGA, Două concepții istorice. — Răspuns de A. D. XENOPOL. — 17 (30) Mai 1911.
36. MIHAIL C. SUTZU, Despre numismatica română. — Răspuns de DIMITRIE A. STURDZA. — 25 Mai (7 Iunie) 1911.
37. T. V. ȘTEFANELLI, Istoricul luptei pentru drept în ținutul Câmpulungului Moldovenesc. — Răspuns de D. ONCIUL. — 21 Mai (3 Iunie) 1911.
38. GR. ANTIPA, Cercetări hidrobiologice în România și importanța lor științifică și economică. — Răspuns de L. MRAZEC. — 25 Mai (7 Iunie) 1912.
39. General GR. CRĂINICIANU, Despre istoria armatei române. — Răspuns de ST. C. HEPITES. — 29 Mai (11 Iunie) 1912.
40. B. DELAVRANCEA, Din estetica poeziei populare. — Răspuns de I. C. NEGRUZZI. — 22 Mai (4 Iunie) 1913.
41. Dr. I. SIMIONESCU, Evoluția culturii științifice în România. — Răspuns de Dr. L. MRAZEC. — 24 Mai (6 Iunie) 1913.
42. G. ȚIȚEICA, Din viața și activitatea lui Spiru Haret. — Răspuns de ST. C. HEPITES. — 16 (29) Mai 1914.
43. VASILE PÂRVAN, In memoriam Constantini Erbiceanu. — Răspuns de N. IORGA. — 28 Mai (10 Iunie) 1914.
44. I. NISTOR, Un capitol din viața culturală a Românilor din Bucovina, 1774-1857. — Răspuns de N. IORGA. — 21 Mai (3 Iunie) 1916.
45. OVID DENSUSIANU, Barbu Delavrancea. — Răspuns de IOAN BIANU. — 31 Mai 1919.
46. ION INCULEȚ, Spațiul și timpul în noua lumină științifică. — Răspuns de P. PONI. — 26 Mai 1919.
47. S. MEHEDINȚI, Caracterizarea etnografică a unui popor prin munca și uneltele sale. — Răspuns de IOAN BIANU. — 6 Iunie 1920.
48. I. LUPAȘ, Nicolae Popea și Ioan M. Moldovanu. — Răspuns de N. IORGA. — 8 Iunie 1920.
49. SEXTIL PUȘCARIU, Locul limbii române între limbile romanice. — Răspuns de IOAN BIANU. — 11 Iunie 1920.
50. ȘTEFAN CIOBANU, Contribuțiuni privitoare la origina și moartea Mitropolitului Moldovei Dosofteiu. — Răspuns de IOAN BIANU. — 28 Mai 1919.
51. G. BOGDAN-DUICĂ, Titu Liviu Maiorescu. — Răspuns de SEXTIL PUȘCARIU. — 25 Mai 1921.
52. GH. BENGESCU, Despre activitatea literară a unor membri ai familiei Golescu în cursul secolului al XIX-lea. — Răspuns de N. IORGA (Postum).
53. A. RĂDULESCU, Cultura juridică românească în ultimul secol. — Răspuns de I. C. NEGRUZZI. — 3 Iunie 1922.
54. O. GOGA, Coșbuc. — Răspuns de G. BOGDAN-DUICĂ. — 30 Mai 1923.
55. ALEX. LAPEDATU, Istoriografia română ardeleană. — Răspuns de I. BIANU. — 2 Iunie 1923.
56. MIHAIL SADOVEANU, Poezia populară. — Răspuns de G. BOGDAN-DUICĂ. — 9 Iunie 1923.
57. DIMITRIE GUSTI, Ființa și menirea Academiilor. — Răspuns de V. PÂRVAN. — 10 Iunie 1923.
58. C. RĂDULESCU-MOTRU, Andrei Bârseanu și naționalismul. — Răspuns de D. GUSTI. — 9 Iunie 1924.

59. PR. N. POPESCU, Dimitrie Onciul, — Răspuns de N. IORGA. — 3 Iunie 1925.
60. GH. BALȘ, Inceputurile arhitecturii bisericești din Moldova. — Răspuns de ALEX. LAPEDATU. — 9 Iunie 1925.
61. EMIL RACOVITĂ, Speologia, — Răspuns de Dr. GR. ANTIPA. — 13 Iunie 1926.
62. S. DRAGOMIR, Un precursor al unității naționale: Profesorul Constantin Romanul Vivu. — Răspuns de Dr. I. LUPAȘ. — 29 Mai 1929.
63. P. BOGDAN, Opera lui Anghel Saligny, învățământul tehnic în România. — Răspuns de N. VASILESCU KARPEN. — 28 Mai 1931.
64. GEORGE ENESCU, Despre Iacob Negruzzi și despre intrarea muzicii la Academia Română. — Răspuns de G. ȚIȚEICA. — 22 Mai 1933.
65. General RADU ROSETTI, Gânduri despre viteje în trecutul românesc, — Răspuns de AL. LAPEDATU. — 27 Mai 1935.
66. IOAN PETROVICI, Alexandru Philippide. — Răspuns de C. RĂDULESCU-MOTRU. — 28 Mai 1935.
67. TH. CAPIDAN, Romanitatea balcanică. — Răspuns de S. PUȘCARIU. — 26 Mai 1936.
68. D. POMPEIU, Discurs de recepție. — Răspuns de Dr. G. MARINESCU. — 29 Mai 1936.
69. G. IONESCU-ȘIȘEȘTI, Desvoltarea studiilor despre sol în România. — Răspuns de Dr. GR. ANTIPA. — 24 Mai 1937.
70. GH. PETRAȘCU, O privire asupra evoluției picturii românești. — Răspuns de Prof. C. RĂDULESCU-MOTRU. — 22 Mai 1937.
71. L. BLAGA, Elogiul satului românesc. — Răspuns de Prof. I. PETROVICI. — 5 Iunie 1937.
72. N. BĂNESCU, Bizanțul și romanitatea dela Dunărea-de-Jos. — Răspuns de N. IORGA. — 25 Mai 1938.
73. TRAIAN SĂVULESCU, Patologia vegetală. — Răspuns de I. SIMIONESCU. — 25 Mai 1938.
74. Prof. M. CIUCĂ, I. Profesorul G. Marinescu (1864—1938). — II. Orientări în lupta antimalarică, la lumina cunoștințelor asupra: biologiei hematozoarului, biologiei și oecologiei insectei vectoare și chimioterapiei malariei. Contribuțiuni aduse de Stațiunile de studii a malariei din România. — Răspuns de Prof. I. SIMIONESCU. — 27 Mai 1939.
75. Dr. C. I. PARHON, Însemnătatea teoretică și practică a endocrinologiei. Necesitatea de a se organiza mișcarea științifică endocrinologică la noi în țară. — Răspuns de Prof. N. VASILESCU KARPEN. — 20 Mai 1940.
76. G. MACOVEI, I. Profesorul G. Țițeica. — II. Contribuțiunea românească la cunoașterea petrolului. — Răspuns de Prof. I. SIMIONESCU. — 25 Mai 1940.
77. LIVIU REBREANU, Lauda Țăranului român. — Răspuns de I. PETROVICI. — 29 Mai 1940.
78. VICTOR SLĂVEȘCU, Vieța și opera lui Dionisie Pop Marțian. — Răspuns de ANDREI RĂDULESCU. — 31 Mai 1940.
79. NICHIFOR CRAINIC, Elogiul lui Octavian Goga. — Răspuns de L. BLAGA. — 22 Mai 1941.